

Küreselleşme Sürecinde Öğrenme-Öğretme Nasıl Yapılmalıdır?

Dr. Bilal DUMAN*
Çukurova Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

Özet

Bu makalede, küreselleşme sürecindeki önemli değişkenlerin betimlemeleri yapılmıştır. Küreselleşme sürecinde öğrenme-öğretmeye nasıl yaklaşılmalı, öğrenme-öğretme nasıl yapılmalı ve değerlendirmeli sorularına yanıtlar aranmıştır. Küreselleşme sürecinde sürece dayalı bir öğrenme-öğretme yöntem ve stratejisinin gerekliliği vurgulanmış ve süreç-temelli öğretim yöntemi tanıtılmıştır. Küreselleşme sürecindeki önemli değişkenler olarak bilişim ve iletişim boyutu, bilişim ve iletişim okur yazarlığı boyutu, ekonomik boyutu, sosyal ve politik boyutu, öğrenme ve öğretme boyutu olarak ele alınıp incelenmiştir. Çalışma literatür taramasına göre yapılmıştır.

Abstract

In this article, the description of important factor in the globalization process has been made. The answers to questions that how learning and teaching should be made, approached and evaluated in globalization process have been investigated. The necessity of process based instruction of method and strategy have been emphasized and process based instruction method has been introduced. As important factors in globalisation process, data processing, communication dimension, the data processing and communication literacy dimension, economic dimension, social-political dimension, learning-teaching dimension have been investigated. The study has been made according to literature scanning.

Giriş

Sosyo-kültürel, ekonomik ve politik bağlamda değişim rüzgarlarının küreselleşme adına esmeye başlamasıyla bireylerin, ulusların ve ülkelerin sınırları içinde ve ötesinde radikal anlayışların ve yaklaşımların göstergeleri ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme tüm dünyayı **ekonomik konjoktürde** etkisi altına almaktadır. Küreselleşme ile birlikte hızlı ve değişken bir şekilde **bilgi, bilişim ve iletişim teknolojisi** yayılmaya başlamıştır. Tüm hızıyla insanların günlük yaşamlarına girerek dünyayla iletişim ve etkileşim alanlarını genişletmiş, fundamentalist düşünce yapılarını ve sınırlarını etkilemiş ve pek çoğunu da ortadan kaldırmıştır. Çağdaş eğitim sistemi paradigmasında bu gelişmeler bağlamında öğrenme ve öğretmeye farklı yaklaşımlardan bakılmakta, farklılaşmalar ve yeni anlayışlar çerçevesinde bilginin ve öğrenmenin-öğretmenin sürece dayalı bir yapılandırılmayla olması gereği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte insanların küreselleşmenin düşünce felsefesinden yararlanabilmesi için eğitim-öğretim ve bilişim ve iletişim teknolojisinin olanaklarından yararlanabilmesi gereklidir. Bu teknolojik olanaklardan yararlanabilmesi için ivedilikle ortaya çıkan en önemli sorunlarda ya da konulardan biri de, **bilgi, bilişim ve iletişim teknolojisinin okur-yazarlığını bilme öğrenmedir.**

Küreselleşme Sürecinde Bilişim ve İletişim Okur-Yazarlığı Neden Önemlidir?

Küreselleşme bağlamında gelişmelerden, değişimlerden haberdar olmak onlara uyum sağlayabilmek, çoklu kanallardan yararlanmak, sosyo-kültürel ekonomik ve politik anlamda dünya ile iletişim kurup olanları anlayabilmek, yorumlayabilmek için **bilişim ve iletişim teknolojisinin okur yazarlığını öğrenmek, bilmek ve değişimin gelişimini** takip etme, izleme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Çağımızın bilişim ve iletişim teknolojisinin okur-yazarlığını öğrenmek ve öğretmek için, **önce öğrenme ve düşünme boyutlarının öğrenilmesi ve öğretilmesi gereklidir.** Bu kapsamda öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel paradigma becerilerinin geliştirilmesi için öğretim programlarını zenginleştirilmesi artık kaçınılmazdır. Çağdaş eğitim sistemi anlayışında, bilgiyi kullanabilecek, değişim ve gelişim rüzgarlarının sürecinde **kendini sürekli yenileyebilen, sürekli öğrenmeyi, öğrenen, düşünmeyi öğrenen,** öğrenmeyi bilen, bilmek için **sürekli bir arayış ve çaba içerisinde** olan, eleştirel, yaratıcı, planlama ve problem çözme sistemine göre **düşünen bireylerin yetiştirilmesi** amaçlanır.

Küreselleşme Sürecine Nasıl Uyum Sağlanabilir?

Küreselleşme sistemine uyum sağlayabilmek ve karşılaşılan sosyo-psikolojik, sosyo-küresel, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik problemlere meydan okuyabilmek, sorunlarının üstesinden gelebilmek için **bireylerin, global düşünebilen, süreç analizi ve süreç bilgisini transfer edebilen, problematik çözümler üretebilen, bilimsel bir septisizme göre empati kurabilen, aynı zamanda da varoluşçu ve humanist bir yaklaşımla birlikte yaşam sürecin neden-sonuç (determinizmini) ilişkilerini ve gelişmelerini de kestirebilen bireyler ve toplumlar olması gerekir.**

Bu düşün dünyasındaki etkinlikleri gerçekleştirebilmek, küreselleşme sürecine uyum sağlayabilmek için bilişim ve iletişim teknolojilerini üretmek, geliştirmek ve kullanmak gereklidir. Bu kapsamdaki küreselleşme sürecindeki **ekonomik konjonktürde** söz sahibi olabilmek için bilgiyi ürüne, materyallere araç-gereçlere ekonomik anlamda parasal güce sermayeye, sermayenin bir kısmını da araştırma-geliştirme (ar-ge) için tekrar yatırıma dönüştürmeye gereksinim vardır.

Küreselleşme Sürecinde Öğrenme-Öğretme İçin Temel Paradigma İlkeleri Nelerdir?

Bireylerin eğitim, öğretim ve öğrenmeleri nasıl olmalıdır? Bilişim ve iletişim çağının öğrencisine öğrenme ve öğretmeyi hangi kurama, hangi model, hangi yöntem, strateji ve tekniklere göre niçin, nasıl ne şekilde öğrenme-öğretme yapılmalıdır? Geçmişten günümüze kadar öğrenme-öğretme yöntemlerinin, hizmetlerinin, süreçlerinin, ortamlarının, tasarımlarının ve etkinliklerinin nasıl olacağı, öğretileceği ve öğrenileceği, bunların nasıl düzenleneceği ve işe vuruk hale getirileceği sürekli bir araştırma ve inceleme konusu olagelmıştır. Bu sorunların üstesinden gelmek

için *eğitimde yeni arayışlar ve yeni yaklaşımlar* sürekli olarak gündemi meşgul etmektedir. Yerel ve evrensel kurum ve kuruluşlar kendi paradigmalarına göre bir dizi kavram ve ilkeler geliştirip uygulama çabasındadırlar.

21.yy'ın sorunlarını tırmandıran olay, olgu ve kavramalar, yerel ve küresel, evrensel ve bireysel, geleneksel ve modern, yarışmacı ve eşitlik, tinsel ve maddesel olarak ortaya çıkmıştır (Robitaille, Lafleur et Archer, 2001;Akt, Doğan,2002, 90).

Sosyo-kültürel, ekonomik ve politik süreçteki olgular, olaylar, kavramlar, anlayışlar ve yaklaşımlar tıpkı moda olan elbiseler gibi değişmektedirler. İşlevlerini, cazibelerini, gelişimlerini tamamladıklarında o anlayış, yaklaşım ve kavramların yerine yeni versiyonları, moda olarak, yeni kavramlar olarak tüketime sunulmaktadır.

Kızılçelik'e (2001,1-15) göre yeni dünya düzeni, postmodernizm, yerelleşme ve neo-liberalizm gibi anlayışların küreselleşmeyle birlikte aynı zamanda entelektüel alanda tartışılmaya başlanması, düşün küresinde kaotik bir duruma kaynaklık etmiştir. Oysa bu söylemler birbiriyle örtüşür, dolayısıyla onları birbirinden ayrı düşünmemek gerekir, Bu söylemlerin tamamı kapitalizm ile açıklanabilir ve hepsi de birer moda gibidirler; herhangi biri gözden düşünce yani modası geçince hemen onun yerine başka bir terim üretilir. Çoğu kez modası geçmiş terim farklı bir adla yeniden karşımıza çıkarılır (Kızılçelik,2002,13).

Türkoğlu'na (cumhuriyet gazetesi) göre küreselleşme: Büyük ve küçük iki anlamda kullanılmaktadır. Büyük anlamı; iletişim ve bilgi alanında yaşanan teknolojik devrimin insan ve toplum yaşamını güçlü bir şekilde etkilemesidir ve böylece ticari düşüncedeki büyük değişimdir. Küçük tanımı ise globalizmin uluslararası ve ticari alanda nasıl işlediğinin bilgisidir.

Küreselleşme sürecinde büyük değişim, gelişme için tüketim vazgeçilmez önkoşuldur. Tüketimci bir dünyada geleceğin ve gelişimin iş görenlerini ve yaratıcılarını yetiştirmek temel amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim ve öğretim programlarını, öğrenme-öğretme sürecini, yöntemini, stratejilerini ve etkinliklerini çağın gereksinim ve teknolojisine göre yapılandırılması ve tasarlanması gerekmektedir. Öğrenme ve öğretme için yeni paradigmalara ve ilkeler üzerinde durulmalıdır.

Postmodernizm, yeni dünya düzeni, globalleşme ve küreselleşme vb. gibi birbirinin yerine yeri geldiğinde kullanılan kavramların etkisiyle eğitim ve öğretim kavramlarının içeriğinde ve fonksiyonlarında değişiklikler olmaktadır. Bu kapsamda, eğitim ve öğretim üzerinde uluslararası bir uzlaşmayla dört temel ilke üzerinde durulmaktadır. **Bu ilkeler; öğrenmeyi bilmek, öğrenmeyi öğrenmek, bireysel öğrenmek ve birlikte yaşamayı öğrenmek (Unesco, 1996) olarak belirlenmiştir.**

Bu ilkeler incelendiğinde bilişim ve iletişim çağının başka bir söylemle küreselleşen bir dünyada **sürekli öğrenmenin önemini bilen**, bilgiyi, nerede ve nasıl bulup kullanacağını öğrenen ve bunların gereklerini yerine getiren, sorunların üstesinden gelebilen; **kendi içsel motivasyonu ile hareket eden**, kendini yönlendirerek bireysel ve grupta öğrenmesini bilen ve çaba gösteren, kendi öğrenmesini, etkinliklerini ve davranışlarını izleyerek kontrol eden, işbirliğine dayalı çalışma ilkelerine uyum sağlayan modern bireyin eğitim ve öğretiminde olması gereken özellikler görülmektedir.

21.yy'ın eğitim ve öğretim anlayışında yaşanabilir bir hayat ve geleceğin yapılandırılmasında bireyin **süreç farkındalığının eğitimini ve öğretimini** alması zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü küreselleşmenin etkisiyle olgular sürekli değişmektedir. Zaman çok kıymetli olmakta, insan zamanla yarışmaktadır.

Yeni teknolojik araç-gereçler, onlarla birlikte işe koşulan yöntem, strateji, teknikler, programlar, öğrenme-öğretme ve düşünme modelleri gündelik yaşam koşullarında kitlelere sunulmakta ve ulaştırılmaktadır. Bilgisayarlar, internet ağları, her yerden konuşulabilen mobil telefonlar, yerel ve dünya basın ağı, naklen yayımlar, propaganda ve reklamlar, eğitim-öğretim araç-gereçleri **baş döndürücü bir hızda üretiliyor ve bilginin akışı ve devrimi o boyuttan daha hızlı bir şekilde tüketiliyor. Arz talep sürekli birbirini kovalamaktadır.**

Bilginin üretilmesi, akışı ve tüketilmesi bilgisayarlarla çok hızlı ve yaygın olarak gerçekleşmektedir. Geç kalan, **süreci izleyemeyen ve süreç farkındalığını** yaşayamayan ya da bilmeyen bireyler, toplumlar, ülkeler **bu yarışta geride kalmakta** ve diğerleri ile aralarındaki mesafe her geçen zaman daha korkunç boyutlara ulaşmaktadır. Bu teknolojik gelişme ve değişimler, bireylerin, ulusların ve ülkelerin bilgiyi kullanan ve kullanmayan, bilgiyi üreten ve üretmeyen, bilgi teknolojilerinden yararlanmaları bakımından aralarında sosyo-kültürel, psikoloji ve **ekonomik uçurumlar** oluşturduğu gibi **öğrenme ve düşünme boyutlarında da kıyaslanamayacak ölçülerde kompleksler oluşturmaktadır.**

Eğer bireyler bu bilişim ve iletişim çağının teknolojisini, **bilgisayar okur-yazarlığını** bilmediği ve **süreç farkındalık** eğitimini, öğrenme-öğretme sürecinin planlamasının öğretimini almadıkları takdirde bu yarışa katılamayacaktır. Zaten gelişmiş ülkelerde okur-yazarlığa artık bu bağlamlardaki değişkenleri okuyabilme, kullanabilme boyutlarından bakılmaktadır. Bireyin tüm bu etkinliklerin farkına varması ve bunların okur yazarlığını bilmesi, öğrenmesi ve yaşamında kullanması bu küreselleşme süreci için ya da bilişim ve iletişim çağı için zorunluluk haline gelmiştir.

21.yy'ın sorunlarının üstesinden gelebilmek, sorunlara meydan okuyabilmek için bireylerin kapasitelerini en üst düzeyde kullanabilmeleri gereklidir. UNESCO (1996) eğitim komisyonu tarafından da kabul edilen modern eğitim anlayışındaki; **öğrenmeyi öğrenme, öğrenmeyi bilme, bireysel olarak öğrenmek, takım halinde ve örgüt halinde işbirliğine dayalı ortak öğrenme ruhu ve sorumluluğunun** başat olduğu öğrenme-öğretme ilkelerinin uygulanması ile küreselleşmenin getirdiği sorunlarla ve onlara uyum sürecindeki problemlerle ancak baş edilebilir.

Küreselleşme Süreci Eğitimi Desteklemekte midir?

Küreselleşme süreci eğitimde sağlanan gelişmelerle desteklenmektedir. Eğitim ve öğretim küreselleşme boyutunda eğitimsel kalkınma hamlesini gerçekleştirmektedir. Dünya bankası ve IMF tarafından finanse edilen okullar, bilgisayar teknolojisi ile donatılmaktadır. Bu az gelişmiş ülkeler için aslında bir fırsattır. Tabii bu fırsatın çok iyi değerlendirilmesi ve planlanması gerekir. Bu teknolojinin sadece tüketicisi olmak dezavantajları gündeme getirmektedir. Aynı zamanda bu fırsatlar sürecinden yararlanıp

bilgi teknolojisinin üretimini ve gelişimine yönelik ar-ge çalışmaları yürütülmesi gerekir.

Bu bağlamda eğitim sistemleri de değişmekte ve gelişmektedir. Bu radikal gelişimlere ve sürekli bilgi akışına paralel olarak eğitim ve öğretim kavramları yeniden yapılanmakta ve sistemlerinde fonksiyonel değişimlere neden olmaktadır. Çünkü bireyler, gelişen teknolojik eğitim-öğretim araç-gereçleri ile her zaman, her yerde ve her şekilde eğitim olanaklarıyla eğitim-öğretimlerini sürdürebilmektedirler. Bu olanakları da ancak gelişmiş ülkeler kendi bireylerine sunmaktadır. Diğer bireyler bu olanaklara bilgisayar ve internet ağı ile ulaşsalar bile belli bir aşamadan sonra kapitalizmin öngörülleri ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Zaten küreselleşmenin kapitalist gelişme süreci ile sıkı bir bağı olduğunu savunanlar da bulunmaktadır.

Kapitalizmin küreselleşme değerlerini yaygınlaştırması ve hızlandırması için **eğitim kritik bir önem taşımaktadır**. Ancak **bilgi piyasasının egemen olacağı küreselleşmede yoksullar ve eğitimsiz kesimler için de büyük tehlikeler taşımaktadır**. Bu kesimleri sistemin yaratacağı eğitimsel fırsatlardan yoksun kalmasına neden olabilir. Ülkeler ve aileler, uluslararası ekonomik zenginlikteki artıştan yararlanamadıkları zaman **bilgiye dayalı ekonominin sağlayacağı temel eğitim fırsat ve olanaklarından yararlanamazlar** (Unesco,2000).

Küreselleşme Sürecinde Sosyal Boyut Neyi Kapsamaktadır?

Kapitalizm gibi küreselleşme de bir piyasa toplumu inşa etmeyi amaçlar. Özellikle ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi yaşadığımız gezegen çapında pazar alanları yaratır. Küreselleşen düzende bütün toplumlar denetim altına alınmaya başlanır. Küreselleşme, kapitalizmin diasporası yani onun dünya pazarının yaratılmasını amaçlayan, dünyaya dağılıp yayılmayı ve kuşatmaya yönelik bir sistemdir. Küreselleşme uluslararası olanakların ve kaynakların kullanılmasına dayanır. Küreselleşme doğrudan kapitalizm ile bağlantılıdır. **Küreselleşme, kapitalizmin günümüzdeki boyutu ve görünümüdür** (Kızılcılık, 2002,19).

Yeni dünya düzenini yani küreselleşmeyi savunanlar gizledikleri temel ve asıl amaçlarını gerçekleştirmek için tüm iletişim araçlarını, büyük ve küçük finans kuruluşlarını, bilim ve teknolojiyi, doğal kaynakları ve kitle imha silahlarını ellerinde tutarlar ve bu amaca karşı çıkan devletleri, kuruluşları yıkamak amacıyla hiç durmaksızın kullanırlar (Sönmez,2002, 3-4).

Küreselleşme toplumların özgürlüklerini bitirir, toplumsalı tahrip eder, ulusal bağları kırar, ulus-devlet yapısını kökten değiştirir ve ulus-devlet yapısını tehdit eder, küreselleşme, esas olarak, **“kar insandan önce gelir” (profits before people)** söylemine dayanır, yani insani değerlerden ziyada karları önemser (Amin, 1999a:81-125, Bauman,1999a:8, Burgi ve Golup,2001:44, kocacık,2000:109, Newman, 2001: 79-87 ; akt, Kızılcılık,2002,27).

Küreselleşmenin Olumlu Etkileri Var mıdır?

Küreselleşmenin olumsuz etkilerinin olduğunu savunanların yanında genel olarak küreselleşmenin olumlu etkilerinin olduğunu savunanlar da vardır. Küreselleşme, ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi, sermaye hareketliliğinin artması, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi, farklı toplumsal kültürlerin, inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması olgularını içerir (DPT,1999,1).

Küreselleşme sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeye de katkıda bulunmuştur. Küreselleşme, ekonomik ve toplumsal gelişmeye koşut olarak eğitimsel kalkınmaya katkıda bulunmuştur (Doğan,2002,97).

Şüphesiz iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerin yardımı olmaksızın küreselleşme kendisine atfedilen işlevi yerine getiremez, küreselleşmede amaçlanan şey aslında teknolojinin yardımıyla küresel ürün, pazar ve müşteriler yaratmaktır (Wishard,1999; Kanter,1999; Holton,2000; The economist,20.05.2000;akt,Yalçın,2002,69).

Küreselleşmenin, sınırları ortadan kaldırarak bireyleri, ulusları ve ülkeleri etkilemesi, iletişim ve bilişim teknolojileri sayesinde olmaktadır. Bu teknolojilerin eğitimde kullanılması, bilgi ve bilgisayar teknolojisinin yaygınlaşmasının, küreselleşmenin kan damarlarını beslemekte ve gelişimini de o hızda artırmaktadır. Aslında bir bakıma bilgisayar teknolojisinin üretimi ve kullanılması hem dünya barışını ve medeniyetlerin gelişmesini sağlamakta, hem de insanlığın özgürlüğünü ve gelişimini yok eden savaş ve savaş araç-gereçlerini üretimine darbe vurmakla birlikte zengin ve yaşanılabilir bir dünya düzenine zemin hazırlamaktadır.

“1991-2000 yılları arasında, silah harcamaları tüm dünyada yüzde onluk bir kayba uğradı. Bilgisayar programı üretmek ve satmak, kurşun satmaktan çok daha karlı bir hale geldi. Birbirini kıran bir dünya yerine barışı kutsayarak, kurşuna akıttığı paraları kendi insani gelişmesine yönlendiren bir dünya öne çıkmaya başladı. İleri nitelikli teknolojiler, kendine uygun gelişmiş bir dünyaya doğru yürümeye başladı. Silahçıların hakimiyetindeki bir dünya, kurşun atıldıkça para kazanır. Bilgisayarıcıların hakimiyetindeki bir dünya, insanlar beyinsel olarak geliştikçe ....”(Altan, 2002, 7. Sabah gazetesi, Nisan, s.8).

Küreselleşmedeki menfaat grupları çatışma içerisine girdiği takdirde kar için, sermaye için her yolun mubah sayılacağı bir dünya düzenindeki hakim güçler, kendilerinden başka güç istemeyecekleri gibi ulusal-sosyal devletleri parçala, böl, uyut, pazarla ve sat mantığıyla kendileri dışında bir kaos yaratacaklardır. Bu kaosların adını yine kendileri koyacaklardır ve yeni bir şeyleri getirme adına onu tekrar tekrar sunacaklardır. Bazılarına göre küreselleşme, sosyal devleti yıpratarak onun içerisindeki etnik grupları harekete geçirip ulusal devleti küçük parçalara ayırıp güçsüzlüğe terk ederek kendi menfaatleri doğrultusunda pazar paylarını artırmalarına ve mallarını kolayca satma stratejilerine yönelik bir süreçtir.

Küreselleşmenin Sosyal Devlete Karşı Bakışı Nedir?

Bireylerin can, mal ve gelecek güvenlerini doğumlarından başlayarak ölümlerine dek ve hatta bakmakla yükümlü olduğu bireyleri de mağdur etmeyecek şekilde her türlü barış ve savaş anlarında dahi koruma altına alan, bakan, sosyal güvence veren ve verecek olan yine ulusal-sosyal bir devlet yapısıdır. Dünya ölçeğindeki ticari şirketler karları ölçüsünde insanlara değer verir ve ona göre hareket eder. Karlarının zarara uğradığı anda buldukları ortamlardan sermayelerini ya da kendilerine sermaye sağlayan tüm koşulları oradan bir anda çekerler ya da kabuk değiştirerek çatışmaları, savaşları sermayeye dönüştürler. Bu bağlamda dünyaya bakıldığında savaş ve iç çatışmaların olduğu yörelerde ve ülkelerde sadece ve sadece savaş sermayesi kol gezer. Savaş sermayesi de kan ve intikam üzerine gelişir ve zenginleşerek çoğalır.

Sosyal devlet niteliği içerisinde sosyal güvenlik, istihdam olanakları, hizmetlerden her kesimin yararlanması, zorluk çekenlere çok çeşitli desteklerin sunulması, toplumsal adaletin sağlanması gibi unsurlar/ uygulamalar yer alır (Gündüz,2002, 39).

Oysa günümüzde etkisini yaşamın her alanında hissettiğimiz ve yoksulu daha yoksul, zengini daha zengin yapan ulus devletlere kalp krizleri geçirten ve sonra tedavi için yanlış yapılandırmalar uygulatarak tekrar komaya, krizler sokan küreselleşme, sosyal devlet anlayışını törpüleyerek halkın gözünde saygınlığını yitirmesine neden olmak için büyük çaba sarf etmektedir. Küreselleşmeyi sosyal devlet anlayışına yönelik ciddi bir saldırı olarak düşünenlerin sayısı oldukça fazladır.

Küreselleşme Sürecinin İzdüşümleri Sosyal Devlet Olarak Türkiye'deki Yansımaları Nasıldır?

Türkiye Cumhuriyeti; insan haklarına ...dayan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,1982). Sosyal bir devlet olarak Türkiye devleti, bir çok girişimleri başarı ile gerçekleştirmiştir. Önemli bir istihdam kaynağı yaratmıştır. Yol, su, elektrik, gibi alt yapıyı oluşturmaya gücü yettiğinde hala devam etmektedir. Köylüye, esnafa, tüketiciye, üreticiye gerektiğinde destek sağlayabilen bir yapısı vardı. İnsanlar halen ilköğretimden üniversiteye kadar öğrenimlerini parasız yapabilmektedir.

Ama son yıllarda sosyal devletin işleyişi yeterince bazı nedenlerden dolayı denetlenemediği ve sosyal hukuk devletinin gerekleri yeterince uygulanmadığından dolayı Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlet olarak her geçen gün sosyalliğini yitirmektedir. Çünkü devlet artık yatırım yapamaz duruma gelmiş, ekonomik krizlerle boğuşmakta ve bu krizden kurtulmak için de küreselleşmenin göstergelerinden olan IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların reçetelerini tavizler vererek uygulamak durumunda kalmışlardır.

Küreselleşmede ekonomik ve sosyal süreç karşısında devlet, kendi ulusal çıkarlarını sağlama yetki ve sorumluluğunu yeni egemen güçlere devretmektedir. Bu egemen güçler IMF, Dünya Bankası, OECD gibi küresel bazda üyesi olan örgütlerdir. Ulusal siyasanın alanı daraltılarak ulusal hükümetleri bağlayan ve yaptırımları olan,

desteklenmiş ticaret, hizmet ve düşünce hakları üzerinde çok taraflı anlaşmalar gündeme gelmekte ve insan kaynakları ve demokrasi konusunda yeni oluşumlar ortaya çıkmaktadır (Kazgan, Mülkiye Dergisi,C.24, sayı 220, sayfa.128).

Küreselleşme etkisi ile bireylerin duygu ve düşüncelerinde, ulusların ve ülkelerin sosyo-politik-ekonomik ve kültürel değerlerinde, sosyal yaşamlarında, üretim-tüketim, pazar ekonomisi, arz-talep dengesi, basın yayın araçlarının ve reklam sektörünün etkisi ve yönlendirmesiyle, dünyaya bakış açılarında ve algılayışlarında değişiklikler olmaktadır. Ortaya konan anlaşmalar ve sorunlar kadar, karşılaşılan engellerle baş edebilme, üstesinden gelebilmek için ulusların ve yöneticilerinin farklı kesimlere ve sorunlara karşı meydan okumalarındaki tutarlılık en önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye tarihinde bu kuruluşlarla 17 kere yapılmış anlaşmalar, Türkiye'nin krizlerden kurtulmasına çare olmamış aksine doğmamış Türkiye vatandaşı çocukları, bu kuruluşlara faizi ile borçlu olarak doğacaklardır. Bu bağlamda artık Türkiye'de sosyal politikalar üretilmiyor ve uygulanamıyor duruma gelmiştir. Sosyal patlamalardan bahsedilmektedir. Sosyal kaygılar endişe verici durumlara dönüşmektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizlik korkunç boyutlara ulaşmaktadır. Eğitim sistemindeki yanlış uygulamalar üniversitelerin önünde yığılmalara neden olmaktadır. Üniversiteyi bitirenler ise meslek arenasında nitelik sorunları ile karşılaşmaktadır. İlköğretimden başlayarak üniversite eğitim ve öğretimlerini bitirinceye kadar ezberci bir eğitim-öğretim sistemi işe koşulmaktadır. Bunun sonucunda öğrencilerin çoğu okullarda verilen teorik bilgi ile sosyal yaşamdaki uygulama arasındaki bağlantıyı kurmakta zorluklar çekmektedir. Sosyal yaşamın problemlerini ezberci bir mantıkla ve akıl yürütmeye çözmeleri olanaksızdır. Okullarda verilen ezberci bir öğretim yöntemi ile bireysel, toplumsal, ulusal ve evrensel boyutlarda karşılaşılan çok farklı gelişmelerdeki, değişmelerdeki sorunlarla başa çıkma, onlara meydan okuma imkanı sadece duygusal boyuttan öteye gitmemektedir.

Eğitim süreci doğası gereği bireysel olduğu kadar toplumsal bir süreçtir. Eğitimin göstergeleri de toplumun ortalama değerlerini yansıtmaktadır. Eğitim eşitsizliği rakamları, toplumdaki insanların güç ve yeteneklerinin gelişiminin engellenmesi, bireylerin eğitimsel potansiyellerinin sınırlandırılmışlığını, bilgisizliğini, ulusal benliğin yitimini, toplumsal ve ekonomik geriliği gösterir (Tomul, 2002,81).

Dünya düzeninin sosyo-politik, kültürel ve ekonomik alanlarda yeniden yapılanması ya da değişimi sürecinde bireyler ülkeler ve toplumların yukarıdaki açıklananlar bağlamında radikal değişmesi ve gelişmesinin yanında sürekli ve çok hızlı bir şekilde değişen bir kavram ise eğitimidir ve onun fonksiyonel yapısıdır.

Günümüzün eğitim sürecinde bilgisayarlar ve bilgi teknolojileri araştırma yapma sürecini hızlandırmış ve geliştirmiştir. Üniversiteler bilgi teknolojisini kullanarak öğrencilere etkili eğitim sunarken, yüksek nitelik ve esnekliğe ulaşma olanaklarını yakalamışlardır. Bilgi teknolojilerini kullanma, yükseköğretime erişimi yükseltmek için, sınıfı dünyanın herhangi bir yerine götürme olanağını sağlamaktadır(Green, Harvard,15-16;akt, Tural,2002, 101-102). Görüldüğü gibi bilgisayar ve bilgi teknolojisi belli bir mekandaki sınıf kavramını ortadan kaldırmakta dünyanın herhangi bir yeri sınıf

olabilmektedir. Bilgi ve bilgisayar teknolojisi ile sürekli eğitim ve sürekli öğrenme-öğretme her zaman, her yerde ve her koşulda sağlanabilmektedir.

Bilgisayar ve bilgi teknolojisinin üretilmesi, kullanılması insanın eseri olduğuna göre tüm ekonomik yatırımların temelinde insan vardır. Yani sürekli gelişimin merkezinde de insan vardır. Bilgi ve bilgisayar teknolojisinin yaygın üretimi ve yaygın kullanımı bilgi toplumunu yaratır. Bilgi toplumu olmanın gereği toplumdaki bireylerin iyi eğitim görmesi iyi ve sürekli öğrenmesi, sürekli olarak da öğrendiklerini uygulayabilmesine bağlıdır.

Küreselleşme Süreci Bilgi Toplumu Yaratmakta mıdır?

Bir toplumun bilgi toplumu olabilmesi için iki neden vardır. Yeniliğin ortaya çıkması rastlantı ve kişisel çabalardan, sezgi veya dehadan değil, sistematik araştırma ve geliştirme çabalarından kaynaklanıyor olması ve istihdam edilenlerin milli gelirdeki ve istihdamdaki payına bakıldığında, çoğunluğunun giderek bilgi sektörüne kaymasıdır (Çırnaz,1997,215).

Bilgi toplumunu özellikleri, eğitim-öğretim-örgütlenme, kadının statüsü ve kar dışı sektörlerdeki gelişmelerle kendini göstermektedir... Bilgi toplumunun dayandığı yeni işgücünün en çarpıcı yönü, sahip olduğu öğretim seviyesi ile ilgilidir (İyibozkurt,1997, 487)

Bilgi toplumunda, enformasyon teknolojilerinin yaygınlaşp günlük yaşamın parçası olması ve teknolojisinin ucuzlayarak yaygınlaşmasıyla kitle üretiminin ve haberleşmenin çözümlenmesine neden olmaktadır(Bozkurt,1997).

Bilgi toplumuna uygun düşen insan tipinin yaratılabilmesi ise, herşeyden önce, eğitimcilerin eğitimiyle mümkündür. Eğitimcilerin eğitimi en önemli eğitimidir. Reformlar, akılcı, toplumsal talebin ve küresel gelişmenin koşullarının eğitimine özgürce yansması ile doğal mecrasına oturabilir (DPT,1994,12).

Bilgi yöneticileri, bilgiyi verimli kullanıma sunmayı bilenler olacaktır; tıpkı kapitalistlerin sermayeyi verimli kullanıma tahsis etmeyi bilmeleri gibi ortaya bilgi profesyonelleri, bilgi elemanları çıkacaktır (Drucker,1993,18). Günümüzde her şey bilgiyi üretmeye, bilgiye istenildiğinde ulaşabilme ve onu kullanma üzerine endekslenmiştir. Bilgi edinme ve bilgiye istenildiğinde ulaşabilme artık bilişim ve iletişim teknolojileri sayesinde daha hızlı ve daha çabuk olmaktadır. Bilgi yöneticileri, bilgi elemanları, bilgi profesyonelleri, bilgi öğretmenleri ve bilgi öğrencileri bilişim ve iletişim teknolojisini kullanmaya hakim olanlardır. Onun çalışma sistemini kavrayanlar bu teknolojinin tasarımının ve yazılımının öğretimini, öğrenimini yapanlardır.

Küreselleşmede bilişim ve iletişim teknolojisi en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilişim ve iletişim teknolojisini üretmek, onu okumak, ve kullanmak bilgi toplumu için olmazsa olmaz bir ilkesidir. Çünkü bilgi toplumunun bilgi edinme araç-gereçleri bilişim ve iletişim araç-gereçleri olan bilgisayarlar notbooklar, mobil telefonlar internet ağı, televizyon vb gibi araçlardır. **Bu süreçte bilişim ve iletişim araçlarının okur yazarlığı** bilmek, anlamak ve kullanmak küreselleşme sürecinin yaşamsal koşullarından ve değerlerindedir.

Bu çağda çoklu kanallar aracılığıyla bilgi aktarılmaktadır. Bilgi edinmek için her bireyin önce küreselleşme sürecinin yaşamasal değeri ve koşulu olan bilişim ve iletişim araç-gereçlerini tanınması, onların değişim ve gelişimlerini takip etmesi, kullanması yani okur-yazarlığını bilmesi önkoşuldur. Bu etkinlikleri yapabilmesi, beceri ve yeteneklerini bu doğrultuda geliştirebilmesi için de **öğrenmeyi öğrenmesi, öğrenmeyi bilmesi, sorumluluğu üstlenmesi, bireysel ve grupla işbirliği içinde çalışmayı planlaması** gerekir. Bunun için ise böyle bir devrin eğitim ve öğretim anlayışında öğrenme-öğretme yöntemleri bu gelişmelere göre yeniden yapılandırılmalıdır.

Küreselleşme sürecinde öğrenme ve öğretmeyi planlama sürecinin adımları, bilimsel verilere, problem çözme, planlama ve nöropsikolojik bulgulara dayalı ilkelere göre yapılmalıdır. Bilgi toplumunun, bilişim ve iletişim çağının insanları için sosyal yaşamın her alanını kapsayan küreselleşmenin etkilerini ve tepkilerini bilinçli olarak algılayıp kavrayacak ona göre bir bilişsel ve süreç farkındalığı stratejisi geliştirecek sürece dayalı bir öğrenme-öğretme model, strateji ve yöntemlerinin uygulanması gerekir. Bilgi edinme sürecinin ve bu sürecin farkındalığının eğitim ve öğretimi verilmelidir. Bilgiyi nerede, nasıl, ne şekilde edineceğini ve onu nasıl, ne şekilde, nerede kullanacağını ergonomik, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel disiplinler bağlamında bir planlama sürecinin temel öğeleri belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Küreselleşme sürecinde yukarıda bahsedilen öğrenme-öğretme yaşantısını öğrenci-öğretmen açısından sağlayan süreç-temelli öğretimdir. O halde süreç-temelli öğretim nedir?

Süreç-Temelli Öğretim Nedir?

(STÖ), Süreç-temelli öğretim, öğrenme-öğretme sürecini her yönüyle çoklu bağlamda öğrenciyi etkinleştirerek, verimli ve kalıcı bir öğrenme için öğrenme-öğretme süreç ve ortamını zenginleştirerek **öğrenmenin planlanmasını ve farkındalığını** öngörür.

STÖ, öğretmen açısından öğrencilere koçluk ederek öğreten ve yüksek sesli olarak öğretmeni düşündürerek, **düşünmeyi öğreten**, öğretmeni modelleştirerek, öğrenmeyi öğreten, öğrenmeyi bildirmeyi öğreten, bireysel ve işbirliğine dayalı öğrenmeyi öğreten bir **öğretme yöntemi ve stratejisidir**. STÖ, öğrenci açısından ise bu süreçte kendini yönlendirerek, yüksek sesli düşünerek öğrenen, öğrendiklerini izleyen, kontrol eden, sorumluluğu üstlenen ve **süreci planlayan**, değerlendiren, problem çözme, planlama gibi yöntem, strateji ve etkinlikleri işe vuruk hale getirerek bireysel ve grupla öğrenmeyi öğrenen, düşünmeyi öğrenen, öğrenmeyi bilmeyi planlayan bir **öğrenme yöntem ve stratejidir**.

Süreç-temelli öğretim kuramının kavramsal çerçevesi, nöropsikolojiden, planlamadan ve problem çözmeden, bilişselci süreci yüksek sesle düşündürme yoluyla öğreten öğretmeni modelleştiren, spesifik bilgi ve düşünme stratejilerini ve stillerini geliştiren, öğrencilerin bilişsel farkındalığını yükselterek kendi öğrenme sürecini planlayan eğitim ve bilişselci psikolojinin bulgularından türetilmiştir (Ashman ve Conway,1993; Wong,1992; Vermut, 1995; Volet,1995). Başka bir deyişle, süreç-temelli

öğretim, nasıl öğrenileceğini ve nasıl problem çözebileceğini öğrencilere sistematik ve açık bir şekilde öğretme yoludur.

Süreç-temelli öğretimin, bağımsız öğrenme ve öğretmeyi kolaylaştırmak, yaratıcı bir problem çözücü olmayı sağlamak için öğrencilerin keşfedici becerilerini ve yeteneklerini geliştirmeyi ön plana alan öğretim-öğrenme strateji ve yöntemidir.

Nancy'e (1997, <http://www.callaitc.com/japanese.html>.2001) göre de süreç-temelli öğretim, öğretmenlerin ders anlatmalarında doğru bilgi vermeleri ya da öğrencilerin çoktan seçmeli testlerde doğru yanıt verme yeteneklerinden daha çok problem-çözme becerilerini geliştirmede öğrencileri cesaretlendirme açısından önemlidir.

Çocuğun problem çözme yeteneklerini geliştirmeyi hedefleyen bir çok programlar olmasına rağmen bunun nasıl olması gerektiğini açıklayan programların sayısının az olduğu bilinmektedir. Öğrencilere bilgi vermekten daha çok, akademik olan ve olmayan konular üzerinde başarıyı edinimlerinde düşünme süreçlerini nasıl düzenleyeceğini ve nasıl yöneteceğini (yapabileceğini) öğretmek öğrencinin sürdüreceği bütün yaşamı boyunca çok önemlidir. Öğrencinin düşünme süreçlerini nasıl düzenleyeceği ve nasıl yürüteceği konusunda öğretim ve öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmek için Ashman ve Conway (1989) süreç temelli öğretim önermektedirler. Çünkü onlara göre, bir çok araştırmacının da önemini vurguladığı bilişsel süreçlerin çoğu, plan ve planlama kavramlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda plan ve planlama, süreç-temelli öğretimin iki önemli kavramıdır.

Süreç-Temelli Öğretimde (STÖ) Planlama: Sınıf içinde ve sınıf dışında tüm problem çözme davranışlarının radikal ve esas ögesidir. Ashman ve Conway'a (1993, 49) göre planlama beyinde meydana gelen bilinçli bir süreçtir ve beynin değişik alanlarında meydana gelen uyarıcıları birleştirmede bizlere yardımcı olur. Problem çözme planlamanın anlatımı olarak incelenebilir. Aslında planlama bilişsel farkındalık strateji, yöntem ve modellerinin temel ögesi konumunda olması bakımından çok önemlidir.

Hammud'a (1990, 385) göre planlama öğrenmenin ta kendisidir. Belirli bir yol/yöntem içerisinde bilgiyi organize etme gereksinimimizden dolayı planlamanın öğretim-öğrenme süreçleri ile doğrudan bir bağlantıya sahip olduğu bilinmektedir.

Süreç-Temelli Öğretim (STÖ) Planı: Konuyu, işi, amacı başarılı bir şekilde tamamlayabilmek için rehberlik eden aktivite ve düşüncelerin sistematik bir sıralamalarıdır (Ashman ve Conway, 1993,11). Günlük yaşamda kullanılan plan ile STÖ planları birbirinden farklıdır. Çünkü bir süreç temelli öğretim planı bilişsel farkındalık adımlarını kapsayarak öğrencinin düşünme becerilerinin gelişmesini sağlar. Tüm STÖ planlarının aşağıdaki Tablo 1'de belirtilen dört temel ögeyi kapsamaması gerekiyor.

Tablo 1: STÖ Planının Dört Temel Ögesi ve Hedefleri.

ÖĞELER	HEDEFLER
Başlama (cuing)	Nerede ve nasıl başlamalı,
Hareket (acting)	Gereksinim duyulan temel sıralama nedir?
İzleme-kontrol (monitoring)	Plan beklenildiği gibi işliyor mu?
Doğrulama (veriyfing)	Konu doğru bir şekilde tamamlandı mı? Bitirelim mi yada geri dönüp tekrar deneyelim mi?

Kaynak: Ashman ve Conway,1993, 63.

Tablo 1. İncelendiğinde STÖ planları, öğrencinin bir etkinliğe başlamadan önce zamanın, gücünün, çabasının ve davranımlarının ümitsizlik, hayal kırıklığı ve başarısızlık yaşantısı ile sonuçlanmaması için öğrencinin önce beyin fırtınası geçirmesini yani konun nerede, nasıl başlaması gerektiği üzerine düşünme becerilerini harekete geçirmesini temel öge olarak benimser. Planlama sürecinin ilk adımını böyle bir “**düşün**” bağlamında geçirmesini sağlamaktadır. Hareket basamağında düşün bağlamında sistemleştirdiği düşünce, duygu ve etkinlikleri ile süreçte gereksinim duyulan tüm araç-gereç işe vuru hale getirilerek sistematik sıralanarak uygulanmasını kapsar. İzleme basamağı STÖ’nün diğer planlardan farklı olduğunun bilişsel farkındalık olduğunun bir göstergesidir. Çünkü bu izleme-kontrol ögesi STÖ planlarının olmazsa olmaz temel ögesidir. Bu öge yapılanların tümünün süreçte izlemesini ve kontrolünü sağlar, anında dönüt, anında başarı ve anında değerlendirme ilkesini, boyutunu kapsar ve böylece öğrenci süreç farkındalığını yaşantısını geçirir. Süreç öğrenmeyi, süreçteki uyanıklılığı hisseder. Bu öge öğrencinin öğrenme anındaki yanıtlarının ya da tamamlaması gereken eksikliklerinin anında farkına vararak kendi kendine dönüt ve değerlendirme yapmasını sağlar. Doğrulama-değerlendirme ögesi etkinliğin sonucunun genel bir değerlendirmesini, konun sona erdirilip erdilemeyeceğine karar verme, paylaşma, danışma ve onaylama ögesidir. O halde STÖ planları kimler yapar, nasıl ve hangi kriterler dikkate alınarak yapılır?

Süreç-Temelli Öğretim (STÖ) Planlarının Yapımı

STÖ planların yapımında sınıf aktivitelerinin, derslerin ve öğrencilerin seviyelerine, yaşlarına, psiko-sosyal gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır. Aşağıdaki Tablo 2’de STÖ planlarını yapabilme yolları gösterilmiştir.

Tablo 2. STÖ Planlarını Yapma Yolları

Hazırlayıcı	Plan Yapma Zamanı	Hazırlanış Biçimi
Öğretmen	Konuya başlamadan önce	Sözel
Öğrenci: bireysel olarak, küçük gruplar içerisinde ya da tüm sınıf düzeyinde	Konuya başladığında	Yazılı
Öğretmen ve öğrenci katılımına dayalı olarak küçük gruplar içerisinde ya da tüm sınıf düzeyinde	Konuyu tamamlamayı sürdürürken	Karikatürler, fotoğraflar, resimler
Not: Bunların bir kombinasyonu da olabilir		

Kaynak: Ashman ve Conway, 1993,66

Yukarıda belirtilen bilgiler doğrultusunda STÖ planlarını yaparken ve uygularken bazı kriterlerin göz önüne alınması gerekir.

STÖ Planlarını Yaparken Dikkat Edilmesi Gereken Kriterler:

- Sınıfta bulunan öğrencilerin özellikleri,
- Öğrettiğiniz program,
- Etkili bulduğunuz stratejiler ve öğretme felsefeniz

Süreç-temelli öğretim planlarını sınıflarda takdim etmeden önce öğretme-öğrenme durumları ve diğere koşullar iyi araştırılmalıdır. Planlar, öğretmen, öğretmen-öğrenci ve öğrenci tarafından yapılan planlar olmak üzere üç biçimde hazırlanabilir.

1. Öğretmen Yapımı Planlar: Öğretmenlerin derse başlamadan önce yaptıkları planlardır. Öğretmenin kullandığı dil sınıftaki öğrencilerin kullandıkları dil yapısıyla farklı olacağından dolayı öğretmenler yalnızca model olarak kullanılan prototip bir plan geliştirmelidir ve böylece öğrenciler daha sonra planlardaki amacı ve süreci oluşturan değişiklikleri yapmaları için teşvik edilmelidir. Ashman ve Conway'a (1993, 64) göre STÖ planlarının diğer bilişselci eğitim yaklaşımlarından farklı yanı, öğrencilerin öğretmen yapımı planları kendi dillerine göre yeniden yazabilmeleridir. Öğretmenin hazırladığı ilk orjinal planların öğrenciler tarafından kendi dillerine göre çevrilmesi STÖ'nün en karakteristik bir özelliğidir.

STÖ planlarını öğrencilere öğretmek için öğretmen yapımı bir plan yaparken, kullanırken ve değerlendirirken dikkat edilmesi gerekli ölçütler vardır. Bu ölçütler de Ashman ve Conway (1993,102) tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1. Öğretmen, öğrencileri plan ve planlama kavramları konusunda yönlendirerek öğrencilerin plan ve planlamaya yönelik önceki bilgi, deneyim ve sınıf tartışmalarını hatırlatır.
2. Öğretmen, öğrencileri programın, konunun, ve sürecin hedeflerinden haberdar ederek sınıfa orijinal bir plan sunar.
3. Öğretmen, öğrencilerin STÖ planlarının dört temel öğeleri üzerine dikkatlerini çekerek konuya girişimde bulunurlar.

4. Öğretmen ve öğrenciler STÖ planını etkililiğini, verimliliğini tartışarak planı değerlendirirler ve öğrenciler kendi öğrenim gereksinimlerine göre STÖ planını geliştirirler.

2. Öğrenci Yapımı STÖ Planları: Öğrencilerin kendilerini yönlendirerek gereksinim duydukları konular, işler ya da etkinlikler için amaçlarını belirleyerek yapılandırdıkları STÖ planlarıdır. Aynı zamanda da yukarıda öğretmen yapımı planlarda açıklandığı gibi öğrenciler orijinal öğretmen yapımı planları kendi dil gelişim özelliklerine ve öğrenim gereksinimlerine göre değiştirerek, düzelterek yaptıkları da planlarda öğrenci yapımı STÖ planları olarak adlandırılabilir.

3. Öğretmen – Öğrenci Yapımı STÖ Planları: Öğretmen ve öğrencilerin hedef, program, konu ve etkinlikleri birlikte tespit ederek neyi, niçin nasıl yapacaklarını işbirliğine dayalı olarak öğrenme-öğretme sürecini planlayarak ve varolan öğrenme-öğretme strateji, yöntem ve teknikleri kullanarak yaptıkları planlardır.

Özetle süreç temelli öğretim planının anlayışında düşüncelerin üretilmesi ve üretilen bu düşüncelerin sürekli olarak doğruluğunun kanıtlanması yatar. Bu düşüncelerin doğru ya da yanlış ya da tamamlanması gereken noktalar varsa bunu gidermek için de planın izleme-kontrol ögesi tarafından otokontrol sistemiyle değerlendirilmesi yapılır.

STÖ genel olarak incelendiğinde sonuçta, öğrencinin bilişsel, bilişsel farkındalık ve duyuşsal stratejilerinin farkına varmasını ve kullanması, etkili ve verimli bir öğrenmenin gerçekleştirilmesini sağlar. STÖ planları öğrenmeyi öğrenme, düşünmeyi öğrenme, öğrenmeyi bilme, bilginin nerede ve nasıl bulunup kullanılacağını planlama gibi etkinliği yaparken sürekli izleme-kontrol etme, süreç farkındalığını yaşantı olarak geçirmeyi sağlamaktadır.

STÖ planları öğrencinin öğrenmesi için kendi hedefini kendisi yapılandırarak önceki deneyimlerine göre karşılaştığı durumların üstesinden gelme, onlarla baş etme sürecini planlayarak sosyal yaşantısına uyarlayabilmektedir. STÖ planları sayesinde öğrenci kendi düşün dünyasından hareket ederek yapılması gerekenleri sistematik olarak sıralayarak, sınıflayarak ve bunları gerçekleştirirken de izleyip-kontrol eden bir anlayışı benimser ve uygular. Bu anlayış öğrencinin ve öğretmenin öğrenme-öğretim sürecinin organizmanın nöropsikolojik yapısına ve içinde yaşadığı çevre koşullarının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte tasarlanmasına ve uygulanmasına neden olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Küreselleşme diye nitelendirilen sürecin bireylerin ve toplumların yaşamı bakımından daha iyi planlanabilmesi için bilişim ve iletişim teknolojisinin ve onun okur-yazarlığının bilinmesi ve sosyal yaşamda kullanılması gerekliliği ortay çıkmıştır. Küreselleşme süreci şu ana kadar yaşanmış olan insanlık tarihinin en hızlı değişimini, gelişmesini ve bilginin üretiminden çok tüketimin yapıldığı bir süreci kapsamaktadır. Bu durumda öğrenme ve öğretim süreci ve süreç farkındalığının (uyanıklılığının) öğrenilmesine-öğretilmesine göre tasarlanması gerektiği bir bulgu, bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir eğitim ve öğretimin gerçekleştirilmesinde süreç farkındalığının önemini ve varlığını yadsıyamayız. Süreç farkındalığı gereksinimlerine

göre bilgiyi, araç-gereçleri nereden, nasıl, niçin, ne zaman ne şekilde planlayabilmeyi ve kullanmayı gerektirir. Bu bağlamda birey, bilişsel farkındalığını en üst düzeyde kullanabilir.

Küreselleşme sürecinde öğrenme-öğretme sürece dayalı bir yaklaşımla gerçekleştirilmelidir. Küreselleşme süreci eğitim ve öğretimin, öğrenmeyi öğrenme, öğrenmeyi bilme, bireysel ve işbirliğine dayalı çalışmaları öğrenme, problem çözme, planlama gibi temel ilkeleri tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim öğretimi bu ilkelere dayalı olarak gerçekleştirilmelidir.

Öğrenme-öğretme etkinlikleri sürece dayalı olarak öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına, problemlere çözüm araması mantığına ve bu süreçteki işbirliğine, bireysel çalışmalarına, sorumluluğu alıp almamasına göre değerlendirmeler yapılmalıdır. Böyle bilimsel verileri ve çağdaş etkinlikleri temel alan, öğrencinin nöropsikolojik yapısına, sosyal özelliklerine algı ve yeteneklerine göre bir yaklaşımı benimseyen ise süreç-temelli öğretim yöntem ve modelidir.

Kaynakça

- Ashman, A.F.; Conway, R.N.F. (1993). *Using Cognitive Methods in the Classroom*, London: Routledge.
- (1989). "Teaching Planning Skills in the Classroom: The Development of an Integrated Model". *International Journal of Disability, Development and Education*; Vol.36, n3 p225-240.
- Altan, M. (2002), "Bilgisayarçılar ve Silahçılar", *Sabah Gazetesi*, Nisan.7, S.8.
- Bozkurt, V. (1997), *Enformasyon Toplumu ve Türkiye*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çırmaz, F.N. (1997), "Bilgi Toplumu Nedir? Gelişimi, Bugünü Vardığı Nokta", *Nasıl Bir Eğitim Sistemi*, İzmir: Bilsa Bilgi Yayınevi, 213-218.
- Durcker, P. (1993), *Kapitalist Ötesi Toplum*. (çev: Belkıs Çorakçı). İstanbul: İnkılap Kiatbevi.
- Doğan, E. (2002), "Eğitimde Küreselleşme", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.87-98.
- Hammond, K.J. (1990). "Case-based planning. A framework for planning from experience", *Cognitive Science*, c.14, ss. 385-443.
- Kızılcılık, S. (2001), *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kızılcılık, S. (2001), "Kapitalizmin Dasporası Olarak Küreselleşme", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.12-33.
- İyibozkurt, E. (1997), *Güncel Sorunlarımız Ekonomik Küreselleşme ve Ekonomimiz*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

- Nancy, P. (1997). "Classrooms of Tomorrow", Japanese Joint Conference on Educational Technology 1997 (JCET97) Sept 11th to the 13th 1997 University of Electro-Communications Tokyo, Japan
- Unesco, (1996), Learning: The Treasure Within. Repor to UNESCO of the İnternational Commission on Education for 21st. Century. (Chair:J.delor) Paris: UNESCO.
- UNESCO,(2000), Educaion for All,2000 Assessment: Global Synthesis. Paris: Unesco
- Sönmez, V. (2002), "Küreselleşmenin Felsefi Temelleri", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.1-11.
- DPT (Develet Pınlama Teşkilatı). (1994). *Bilim ve Teknoloji (7.Beş Yıllık Kalkınma Özel İhtisas Komisyon Raporu)*. Ankara: DPT Yayınları.
- DPT (Develet Pınlama Teşkilatı). (1999). *Küreselleşme Özel İhtisas Komiyonu Raporu*. Ankara: DTP Yayın No:2544,ÖİK.560.
- Yalçın, C. (2002), "Küreselleşme, Çokkültürcülük ve Eğitim" *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.65-77.
- Gündüz, M. (2002), "Küreselleşen "Sanki" Dünyanın Sosyal Devlete Saldırısı", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.34-43.
- Türkiye Cumhuriyeti anayasası, (1982),
- Kazgan,G. "Yeni Ekonomik düzenve Ulus Devlet", *Mülkiye Dergisi*,C.24, sayı 220, sayfa.128.
- Tombul, E. (2002), "Küreselleşme ve Eğitim Eşitsizlikleri" *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.678-86.
- Tural,N.K.(2002), "Küreselleşmenin Üniversite Üzerine Etkisi", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.6. ss.99-120.
- Türkoğlu (Cumhuriyet Gazetesi) Kent Enstitüleri.
- Vermut, J. D. (1995). "Process-Oriented İnstruction in Learning and Thinking satrategies". *European Journal of Psychology of Education*, 10 (4), 325-349.
- Volet, S. (1995). "Process-Oriented İnstruction: A Discusssion". *European Journal of Psychology of Education*, 10 (4), 449-459.
- Wong,Y.L. (1992). "On Cognitive Process-based İnstruction: An Introduction", *Journal of Learning Disablities*, Vol. 25,N. 3, March, pp.150-172.